

ФРОНТИР

ІРИНА ВОВК

**РУБАКИ
НА «КОРЧАХ»**

Харків
«ФОЛІО»
2024

ПЕРЕДМОВА

«Рубаки на “корчах”» — це тридцять історій, записаних, занотованих, запам’ятованих на фронті. Відколи я припинила свою роботу польового військового кореспондента і почала писати книги та записувати подкасти, паралельно намагаючись волонтерити, я не їду на сам «нуль» під танкові дуелі та перестрілки. Бо немає сенсу наражати моїх друзів-військових на ризик бути відповідальним за те, що в мене влучить випадковий осколок. Коли цивільні питають, чому не їду на саму передову, я одразу відстрілюю питанням: щоб що? Відповіді на нього мені ще ніхто не дав. Отже, це мудре рішення.

Так само думає і «Борода», мій напарник Роман, що за віком мені як батько та й ставиться до мене по-батьківськи. До нас періодично доєднуються інші волонтери, які допомагають «гнати “тачки”» або, як їх називаємо між собою і про які я згадую у назві, «корчі» — старі авто, здебільшого позашляховики й пікапи, з Європи, які «приганяють» для українських військових. А «Борода» лишається незмінним. Завжди. Уже десять років.

Порухувати ці поїздки із 2014-го вже майже нереально, як і всі авто, оптику, дрони і амуніцію, які приїхали в тих машинах. Виїзди майже щомісяця — це непросто... Ти натхненна зустрічами з друзями, які сьогодні одягнені у форму, але виснажена фізично. Це 16-17 годин дороги в один бік, добові роз’їзди по фронту, потім назад потягами і «попутками», адже авто ти лишаєш в підрозділах. Та й морально важко, бо віддаєш усі сили, щоб обійняти,

підтримати, підбадьорити, вислухати, почути. Мені хочеться жити... і моїм близьким, які там, також. Встигнути б...

Ми живемо потягами і «корчами». Звісно, ми користувалися УЗ¹ і до Революції Гідності, але то був просто спосіб добратися кудись — у гори, до друзів, на конференцію, на фестиваль. Ми нічого не відчували на вокзалі, я не відчувала. Нічого.

А зараз це якась моя орбіта, мій рух у полі сил, які на мене мають вплив. Й інакше ніяк. Усі ці поїздки — на війну. Я одночасно обожаю і ненавиджу вокзали, перони, потяги, а ще... соняшникові поля, до речі. Люблю, бо їду туди до рідних, ненавиджу, бо на перонах прощаються... і це така грудка в горлі, що не виплюнеш і не виблюєш. А поля люблю, бо вони красиві та безмежні, особливо зі сходом чи заходом сонця, а ненавиджу, бо важко уявити, скільки там незнайдених...

Коханий мені зазвичай каже: «Не проводи мене до самого потягу, це дуже важко. Ей, дівчинко моя, не плач, я ж не на війну їду». І сміється.

Але ж, с*ка, на війну, кожного разу на війну.

Ми бачимося із вояками у їхніх тимчасових «хатах», на відстані кількох кілометрів від передової: тут вони можуть після бойового виходу зняти бронезилет, прийняти літній душ (якщо це літо) і випрати футболку з шкарпетками, подзвонити додому і сказати: я живий. Можуть трохи поспати або «повтикати» якесь кіно, чи відео у TikTok, чи навіть пост якийсь натхненний (або навпаки) написати у Facebook.

У цій книжці — вояки і воячки, про яких не часто загадують ЗМІ. Це не генерали і не командувачі армією, це прості хлопці і дівчата: медики, розвідники, штурмовики, оператори дронів, артилеристи, піхотинці, протиповітряні оборонці, які просто воюють. Беруть та й роблять свою

¹ УЗ — Українська залізниця.

Авторка і «корчі»

10 дронів для війська

Ракета сил ППО Збройних сил України:
«Від Ірини Вовк та Фондації Станції Лема. СЛАВА УКРАЇНІ»

справу — те, що вміють. Я їх тут назвала **рубаками**, синонімом до *вояків*, але, як на мене, ще потужніше, з акцентом на вмiсть та майстерність воювати і завзяття йти першими.

Справжні вояки чи рубаки — ті, які пережили важкі бої, повні дупи, оточення, болючі, але успішні наступи. Відчули на собі танки, збирали по шматках і тягнули на собі загиблих друзів, билися з орками в сусідніх посадках, перегукувалися з ними через стіни (перелік можна продовжувати). Вони про війну розповідають мало, а коли приїздять у відпустки, знімають форму і живуть, хаотично, але відчайдушно намагаються відчутти життя хоча б на короткий час...

І вони вирізняються навіть по-цивільному, вирізняються і між цивільними, і між тими, які у чистій формі не вилазять з абсолютно тилових міст, і між тими, що «танки гризли», і поміж волонтерів у «мультику» (форма забарвлення мультикам). У них щось таке назагал невидиме, але дуже потужне і справжнє — бажання вижити і жити... І встигнути жити. Бо ті, що пішли на війну тридцятиліт-

німи, ризикують повернутися звідти у тому віці, коли часу жити майже не буде. А вони б хотіли не тільки залишити для дітей і онуків нормальне життя, вони в тому вибореному з кров'ю шансі жити хотіли б пожити і самі. Хоч трохи...

Про них не знімають фільми, їхні імена не відомі, у книжці — лише позивні (аби не нашкочити), але вони їб*шать щодня. Втомлені, посивілі замолоду, з розхитаними нервами і вицвілими очима... я заглядала в ті очі. Але ці люди усміхаються і кажуть: «Ну що, Маленька, по каві — і ми погналі?» (Маленькою мене давно прозвали військові, яким у приганяю «корчі» і привожу корисні речі, так і досі всі кличуть).

На штурм, так, на щоденні штурми, які часто радісно в телеграмах називають «Юхууу, контрнаступ! Та що так слабенько?» І спитати б тоді їх: ти ховався за тілом вже мертвого офіцера? Збирав друга по шматках в пакет? Бачив розірвану міною місцеву бабусю, яка пекла тобі пиріжки? А ти блюєш тижнями від роздертих тіл орків? І їсти не можеш, хіба волонтерську черешню, бо на тій, що росте над окопом, — окупантські нутрощі?

Авторка книги.
Фото Ольги Дмитрів

«Борода» (Роман Якубишин) — художник, патріот, напарник Авторки у виїздах на фронт впродовж 10 років війни.
Фото Михайла Лемака

Найстрашніше, що є на цій війні, — це слово «двохсотий». Так, ми ще досі не зреклися цієї прикмети радянщини і не звикли казати «на щиті». «Двісті» — це все, це кінець, це смерть. Це найстрашніше слово в ефірі.

Найстрашніший звук — не від прильоту... немає звуку гіршого за удар землі до домовини з українським прапором, отой глухий «гуп».

Ті звуки нестерпно почастішали.

І не знаю, що буде, коли ми «закінчимося»...

Той фронтний захід — то вже ніби якась ціла культура. Щоразу не можу на нього надивитися. Ти їдеш від одного до іншого підрозділу, чуєш нові історії, переживаєш кожну із них, цінуєш кожну із них і дуже обережно складаєш в голові, у диктофоні або нотатнику телефона, так обережно, ніби вони можуть розбитися. Щоб не забути, щоб не

пропустити якусь дрібничку. Про кожного і кожну, хто тут і хто ніколи не знає, скільки ще лишилося, чи буде новий той красивенний захід на Сході? Я теж не знаю. Але пишу, перечитую, виправляю, перепитую, уточнюю, доповнюю. І завжди боюся не встигнути. Кожного дня, кожної хвилини я боюся не встигнути.

Я спробую розповісти тими історіями якнайбільше, так, щоб вени напружилися і в горлі стиснуло... і ще довго не відпускало.

Якщо встигну.

Наче встигаю...

* * *

Щастя, воля, любов, ненависть, кохання, горе, біль, культура, боротьба... Це — слова, які складають мову людини, народу, нації. З цих слів складаються речення, які показують дух людини.

Боротьбу за свою волю.

За перспективу бути щасливим.

За своїх батьків.

За своїх коханих.

За своїх діточок та онуків.

За мільйони українців, які поклали своє життя за Незалежність.

За свої майбутні покоління.

За все це клали голови русичі, козаки, гайдамаки, петлюрівці, бандерівці, шістдесятники, сучасні герої московсько-української війни.

Це — боротьба добра і зла, яка не закінчиться, поки існуватиме московія у виді імперії зла і ненависті.

Українці — вільні, тому — щасливі!

«Борода» (Роман Якубишин)

Присвята...

У часі написання цієї книжки на фронті загинули наші друзі. Вони не встигли поділитися своїми історіями і спогадами цієї війни.

Юрист (Максим Нікітенко), Гектор (Віталій Бохонюк), Тархус (Тарас Гурський), Стіч (Олександр Непомнящий), Барс (Валерій Краснян), Багдад (Руслан Боровик), Ногай (Рустем Аблятіф), Флінт (Денис Калюжний), Медоїд (Олег Артемчук), Сало (Віталій Дерех), Колдун (Володимир Кондулов), Далі (Максим Кривцов), Плюс (Руслан Масальський), Рофа (Ростислав Сергієнко), Змій (Андрій Дуборіз), Живчик (Володимир Коляда), Айсберг (Тарас Гаврилишин), Да Вінчі (Дмитро Коцюбайло), Явор (Василь Яворський), Ромбик (Роман Леськів), Лентяй (Гліб Бабіч), Варяг (Володимир Сухарець), Андрій Россін, Тарас Жеребецький, Макс Левін, Володимир Вакуленко, Руслан Чура, Вікторія Амеліна... Це імена близьких мені людей — тих, хто загинув лише у часі повномасштабної війни, не усіх.... Я ніколи не зможу видалити із телефону ані їхні номери, ані переписки з ними, ані їхні голосові, ні якісь речі, які мені про них нагадують... Тому ця книга — в пам'ять про їхні імена і подвиги.

Серед них дуже близький нам — **Максим Нікітенко, позивний «Юрист»** — сержант 46 аеромобільної бригади ЗСУ.

Максим став на захист у лавах Збройних сил із початком війни.

Макс хотів гнати з нами першу «тачку» на фронт, навесні 2015-го, бо це була машина для підрозділу його брата

Максим «Юрист» Нікітенко

(позивний «Мент», про нього йтиметься далі). Але дорогою авто зламалося і ми не доїхали до Києва, залишили пікап на ремонті в Житомирі.

Макс тоді не дочекався, коли її відремонтують і пішов у військкомат. Мобілізувався. Навчання проходив на Яворівському полігоні на Львівщині, звідки потрапив до 7-го мотопіхотного батальйону.

У 2016-му Максим демобілізувався. А у 2018-му підписав контракт і став до лав 132-го батальйону при ДШВ (Десантно-штурмові війська), де був на посаді командира відділення. Спершу — формування батальйону, навчання на полігоні. А в лютому 2019-го батальйон виїхав у зону ООС (Операція об'єднаних сил) для виконання завдань: район Талаківка «Алькатрас», Лебединське, Саханка, Широкине, «Рибхоз».

Максим прийшов на контракт молодшим сержантом, тоді його підвищили до сержанта. А коли він на КПП, будиши черговим, не пропустив «старшого начальника» у цивільному, який відмовився представитись, той помстився і понизив Макса знову до молодшого сержанта.

Але це ніяк не вплинуло на його авторитет у підрозділі. Максима побратими рідко називали на ім'я чи за позивним «Юрист». Усі зверталися — Максим Іванович, або просто — Іванович.

Спогад побратима, позивний «Київ»:

«Під Широкиним то було. Артобстріл почався, стрілокотня. Оці всі речі. І Максим Іванович каже “Ну що, «Київ», ідемо дивитися, що там. Треба йти на «тапiк»”. Збираємося, виходимо. А там від позиції “Хижак” до позиції “Крим” окопи такі були — “по коліна”. На висоті ми були. Йдемо, знову стрілокотня, кулі летять, 120-ті міни. Ми глядь — а там ямка така, то ми в ту ямку. Кулі над головою. Сидимо, перечікуємо. І Максим мені: “Кулі — то все фігня, зараз перечекаємо і йдемо далі”. Ну і йдемо, як чуємо — наші кричать: “Придурки, ви чого сюди полізли? Ану впали бігом”. А ми такі: “Та йдемо на «тапiк»”. А вони “Який ще «тапiк»? Тут у нас два «200» лежать”. Ми назад в ту ямку. Максим Іванович каже “Доведемо вже справу до кінця”. А хлопці із нашого підрозділу вже нас стали шукати, бо почули про двох “200”. Але Максим наполегливий був, він завдання завжди виконував до кінця.

А іншим разом був випадок на позиції “Хижак”. Починається стрілокотня, незначні артобстріли. Максим Іванович мав пару годин якраз відпочити тоді. Але ж він нестримний: вибігає в термусі, тапочках і зі зброєю, каже “Що там? Мамка тільки казала каску не забувати одягати, то я в касці, а вогонь можна і так вести”. Словом, такий сержант був, що своїм прикладом з “нульового” солдата міг зробити хорошого бійця.

Теж Широкине, пригадую, ввечері стоїмо з Івановичем в наряді і він каже “Бляха, треба тут попередити позиції траву викосити, — заважає”. Хто полізе? Я кажу — та давайте я. Поліз, нас помітили, почалася стрілокотня. Кричу “Макс, «пекач»¹ заводь! Бистріше, треба з ями вилізти!”. Макс підняв всіх. Завели все, що можна, всю зброю. Якби не він, то так би в тій ямі і лишилися...

Максим Нікітенко
(12.08.1975 — 26.08.2023)

І ще. Якщо він чергував на кухні, то який би не був щільний і потужний артобстріл, в нього такий борець крутий завжди виходив. Я от згадую, розповідаю, і ніби відчуваю смак того його борщу...»

Спогади побратима позивний «Старшина»:

«У 2018-му році Максим Іванович почав проходити свою службу у 132-му розвідувальному батальйоні у штурмовій роті на посаді командира розвідувального відділення. Після злагодження підрозділів у лютому 2019-го відбув із підрозділом у зону бойових дій. Сержант Нікітенко був командиром позиції “Хижак” на Маріупольському напрямку (під селом Саханка) — одній із найгарячіших позицій. Він діяв як справжній командир, з нього брали приклад. За мужність і професіоналізм завоював шалену довіру підлеглих та командування роти, після ротації його підвищили по посаді до головного сержанта взводу.

Після відновлення і проходження бойового злагодження у червні 2020-го, сержант Нікітенко виконував бойове

¹ ПКМ — кулемет Калашникова, «пекач» (прим. ред.).

завдання в районі Горлівки, будучи командиром розвідувальної групи, — збирав розвідувальні дані про противника. З чим впорався блискуче, за що був відзначений командуванням ДШВ. Після ротації, разом із підрозділом, повернувся у пункт постійної дислокації і був призначений на посаду головного сержанта розвідувально-штурмової роти. На цій посаді передав свій бойовий досвід молодому поповненню та надихав своїх підлеглих. В нашому підрозділі була не просто служба, на яку ти приходив і йшов після робочого дня додому. В нас був сильний колектив, який “з нуля” формував підрозділ. І одним із нас був Максим Іванович — вірний друг і побратим. І навіть коли ми “розбіглися” згодом в інші підрозділи, все одно тримали між собою зв’язок, коли було тяжко і скрутно. Це дуже для нас тяжка втрата... Та ми усі колись там зустрінемося...»

Із початком повномасштабного вторгнення «Юрист» був у лавах ДШВ і обороняв країну на найгарячіших напрямках. Максим завжди був у передових групах, які штурмами першими пробивалися на окуповані ворогом території. Максим завжди йшов першим, попри те, що був командиром групи, — йшов у дозорі.

Максим загинув 26 серпня 2023-го при штурмі села Роботине, на Запорізькому напрямку. 28 серпня українські сили повністю звільнили Роботине.

Твій подвиг, друже, пам’ятають, а боротьбу продовжують. І серед них — хлопці й дівчата, які розповідають історії своєї війни у цій книзі.

МЕНТ і ХВІСТ

— Значить так, я наче як бойовий медик... Хи-хи, — каже Мент.

— Ну не наче, ти ж по штату медик, — уточнюю.

— Ну та то по штату. Бо досвід. Я — бойовий медик, секретар... — злиться, бо його перериває регіт побратимів з якогось відео в тіток. — Інтерв'ю даємо з Хвостом. Усім тихо!

— Тшшш, — хлопці між собою.

— Кофе можна налівать? — виривається в одного з побратимів із найбільш невидимого місця підвалу під тим вистражданим Бахмутом.

— Можна, це створить ефект несподіванки, — сміюся я.

— Багааага, це ж радіо, звук буде несподіваний, — регочуть хлопці, самі розумієте чому.

— А насипать? — все ж пхикнув від сміху. — Заварний.

— Можна, — додав Мент.

— А радейка? — додав інший, ніяк не даючи Менту з Хвостом зібратися.

— Не, — сміється Хвіст.

— Що не? — не вгломониться той.

— Не помішає. Можна радейку. Створить ефект реальної війни під запис, — усміхнувся криво Мент.

— Та тут і ефекту не треба, весь час щось летить, — додав спокійний дядько, трохи старший по віку за тих, з ким ми ніяк не могли почати розмову.

— Я буду кофе п'ять і слухать вас, — каже Ваня, вже сьорбнувши чорної гіркої заварної кави, залитої окропом із чайника, підключеного до «бандера павер»¹.

— А сам мовчати будеш? — здивувався Хвіст.

— Буду. Можу і вам кофе зробити. Як ото показують, що в студії сидить, кофе п'є, водичка йому стоїть, — Мент не стримався, розсміявся.

— О, брат, зроби, — озвався ще хтось.

— І мені! — додав Хвіст.

— І мені тоже...

— А ви шо, всі інтерв'ю давать будете? — гикнув Мент.

— Не, не, не, але кофе будемо,

— Та тихо вже, мені настроїтися треба, — переконував Хвіст.

— Мені теж, тому кофе потім, — засміявся Мент.

— Твій позивний можна казати? — налаштовую я їх на розмову.

— Та можна, я з 15-го року Мент, — сміється. — Піски, біля Аеропорту Донецького, в 15-му... рота снайперів, в «Холодному Яру», тоді просто 93-я бригада.

— Героїчна, — додаю я, бо для мене це так. — Кіборг же...

— Не-не-не, ніякий я не кіборг, я Мент. — засміявся він. — Кіборги полягли в аеропорту... Ми — вижили.

¹ Bander Power — надійний блок багатоканальної швидкої зарядки українського виробництва, який забезпечує незалежне живлення різної техніки для військових, що суттєво покращує ефективність ведення війни та комунікації між підрозділами.

А тепер... бойовий медик 30-ї бригади, механізованої. Піхота (сьогодні Мент вже вивчився на оператора БПЛА, — *авт.*).

— Та не бойовий я медик. То по бумажкам я бойовий медик, бойовий медик взводу по штатці. — уточнює Мент. — Насправді я просто піхота, стрілець. Просто в такмеді трошки більше знаю, бо щось читав, вчив, та й війна в мене не в 22-му почалася, а в 15-му. В 14-му... Просто я мобілізувався в 15-му і одразу під Донецький аеропорт. А так... то я багато чого виконую з різних обов'язків. Побілить, покрасить, ха-ха-ха.

Ми познайомилися з Ментом у березні 2015-го, біля Донецького аеропорту. Пам'ятаю, тоді привезли на фронт перше авто. Пікап. Це сьогодні автомобілі їдуть тоннами і сотнями на фронт — система їхнього ввезення вирівнялася, стала логічною і зрозумілою, а тоді «пригнати» авто — це був просто космос. Я раділа, як мала дитина, що це вдалося, раділи і «холоднярівці». Ми з ними досі згадуємо ту «ельку», бо до того вони мали «Урал» і позичену в місцевого (дійсно позичену, а не «віджату») легкову, старенького седана, здається. А на той час вони були з тим пікапом круті.

І от з перервами Мент воює увесь цей час. А чекає його чудова дружина і маленька донечка. Вони знали, що у 22-му чоловік/тато точно воюватиме, тому хоч і важко було відпустити, вони дуже свідомо прийняли його рішення і шалено підтримують. Хтось із медиків мені сказав: пощастило тому вояку, чия дружина вміє мовчати, коли це тобі потрібно, і вміє підтримати. Мовчки підтримати тебе. Так і в Мента.

Мент: *«24 лютого, перед повномасштабною, я був на нічній зміні, уже на цивільній роботі, бо звільнився в певний момент із лав ЗСУ. І от заходжу в новини годинка 4-5 ранку і бачу вже повідомлення звідусюди — бомблять.*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРИСВЯТА...	10
МЕНТ і ХВІСТ	15
РЄЗВИЙ та МІЛК	29
ЗНАХАР	49
БАГОР — ТІМОХА — ЗАКАТ	64
МОРЯК	76
СЕМ	84
СОЛОВЕЙ	92
МОССАД	104
ВЕСЕЛИЙ	113
ГЕОЛОГ	127
БАГІРА	141
КУК	151
КАРАКУРТ	163
МОЛОДИЙ	185
БЕТОН	198
БМВ	214
ХОМА	225
ЕНА	237
ЕКСПЕРТ	249
ЛОСЬ	264
ГРІМ	287
ЄРУС	297

ГРИБ	305
СОНЦЕ	318
ОРЕСТ	330
ТЕМНИЙ і ЛИЦАР	341
ДИКИЙ — МЕР — ЛИНІВЕЦЬ — ХАЗЕ	351
КОМАР	373
ФІН	386
СТАРОСТА	402